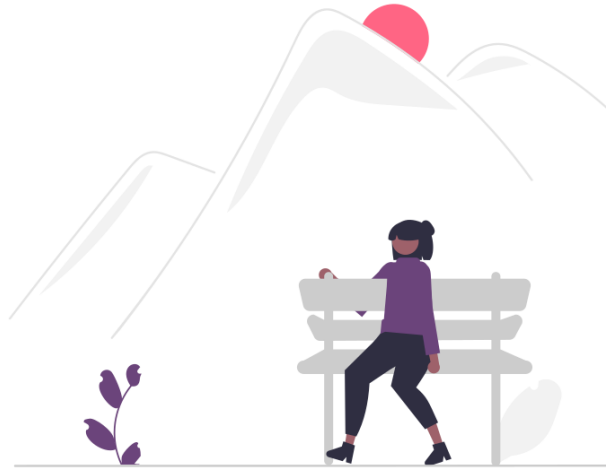

רפלקטיביות כיכולת להמציא את עצמך מחדש

המושג "רפלקציה" רווח רבות במערכת החינוך ונשמע כמו מושג ידוע ומוכר. אך ככל שמתבוננים בנושא מפרספקטיבה חינוכית, כך מבינים את האיכויות הפדגוגיות שרפלקציה מאפשרת. רפלקציה הינה הסתכלות מחודשת, עצירה, בחינה והמשגה המסייעת לקשר ידע חדש לידע קיים ועל ידי כך מרחיבה ומעמיקה את הבנתו.

תהליך הרפלקציה מעניק פשר לתכנים הנלמדים ולחוויות הלמידה (Hatton & Smith, 1995). תהליך זה ניתן ללמידה ומאפשר חקר עצמי ברמה הגבוהה ביותר. המורים, כאנשי חינוך האמונים על תיווך של ידע, על ניהול הלמידה ועל הנגשת מושגים בתחומי דעת שונים, מצויים בתהליכי רפלקציה מודעים ושאינם מודעים.

רפלקציה מודעת דורשת מהמורה פתיחות, התמסרות לבחינה עקבית של העצמי, אחריות ויושר אינטלקטואלי (Dewey, 1933). מורים רפלקטיביים הופכים ללומדים בעצמם; הם מכוונים את פעולותיהם לאור היכולת שלהם לשחזר את תהליכי הלמידה ולתאר את תוצריה, להסביר ולנמק את בחירת הפתרונות שננקטו במהלך הלמידה ולהפעיל חשיבה ביקורתית תוך הפקת לקחים לעתיד (Perkins & Salomon, 1992).

תהליכים רפלקטיביים נעשים באופן אישי, זוגי וקבוצתי. בכדי שהמורה יוכל לאפשר לעצמו להיות שותף לתהליך רפלקטיבי עם הצוות או עם מורים נוספים הוא נזקק לקיומם של שלושה ערכים חשובים שצריכים להתקיים במרחב השיח הרפלקטיבי: שייכות, משמעותיות ונראות. במילים אחרות, רפלקציה המתיימרת להוביל לשינוי תוכל להתקיים כאשר למורה יש תחושת שייכות לצוות החינוכי, משמעותיות בהיבט המקצועי שלו ובתפקודו בבית הספר וכן תחושת ביטחון המאפשרת לו להיות גלוי ביחס ליכולותיו האישיות (מכון ברנקו וייס, 2020).

אך בבסיסו של דבר יש לזכור כי רפלקציה היא קודם כל תהליך פנימי, תהליך שהמורה עובר עם עצמו טרם השיתוף עם הצוות. ומה משמעותו עבור המורה? אני רוצה להציע שהרפלקטיביות היא יכולתו של המורה להמציא את עצמו מחדש.

אחד המאפיינים העיקריים של עבודת ההוראה הוא מחזוריות העבודה, או ה"שגרה" כפי שרבים קוראים לה. מורה שמשוקע בשגרת העבודה שלו מתקשה לחשוב על האפשרויות שעדיין עומדות בפניו לחדש ולהעז. לחלופין, מורה רפלקטיבי יכול להמציא את עצמו מחדש באופנים רבים ומגוונים: הוא יכול להבין, דרך תהליך רפלקטיבי, את עולם הערכים של תלמידיו ולהיות פחות שיפוטי כלפיו. פעולה זו מקדמת סובלנות כלפי התלמידים, אך יותר מכך – היא משמרת אצל המורה את הניצוץ שהוביל אותו למקצוע. האמונה בתלמידיו והרצון לסייע להם להתפתח.

לסיכום, התועלת במורה רפלקטיבי היא לא ביכולת התגובה שלו בזמן אמת, אלא ביכולת שלו להתבונן על מעשיו ולכוון את מעשיו העתידיים לאורם. מורה רפלקטיבי יודע, למשל, שאם הגישה שלו לניהול הכיתה לא השיגה את מטרות הלמידה של התלמידים הוא יכול לשוב ולחשוב מחדש על גישות חלופיות שתשגנה את המטרות. מורה רפלקטיבי גם יודע שרפלקציה היא מטרה בפני עצמה.

אתר מכון "ברנקו וייס"

<https://brancoweiss.org.il/article/%d7%a8%d7%a4%d7%9c%d7%a7%d7%a6%d7%99%d7%94/>

Dewey, J. (1993). How we think: A restatement of the relation of reflective thinking to the educative process. Boston: D. C. Heath.

Hatton, N., & Smith, D. (1995). Reflection in teacher education: Towards definition and implementation. *Teaching and teacher education*, 11(1), 33-49.

Perkins, D. N., & Salomon, G. (1992). Transfer of learning. *International encyclopedia of education*, 2, 6452-6457.

